

Themazetting OBPWO 2023

*Advies over het ontwerp van themazetting voor het
Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk
Onderzoek 2023*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Advies op vraag van Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand op 27 februari 2023

Uitgebracht door de Algemene Raad op 23 maart 2023 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep OBPWO op 1 maart 2023 en 17 maart 2023 onder voorzitterschap van Inge Van Trimpont

Inbreng van de Raad Basisonderwijs op 8 maart 2023, Raad Secundair Onderwijs op 9 maart 2023

Dossierbeheerders: Marleen Colpin en Katrien Persoons

Inhoud

1	Situering.....	2
2	Over het geheel van de themazetting	2
3	Specifieke opmerkingen bij de thema's	3
3.1	Thema 1: De school als aantrekkelijke en kwaliteitsvolle werkgever om leraren te behouden.....	3
3.2	Thema 2: Schoolbesturen, verwachtingen, organisatievormen en ondersteuning	4
3.3	Thema 3: Klassenraden in het gewoon basis- en secundair onderwijs: analyse en versterking.....	4
3.4	Thema 4: leerlingen met oriëntering naar type 9: kenmerken en contextfactoren	5
	Bronnen.....	7

1 Situering

De Vlor geeft jaarlijks advies over het ontwerp van themazetting voor het Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (OBPWO), zoals dat voorzien is in het besluit van de Vlaamse regering.¹

Voor 2023 bevat dat ontwerp vier thema's:

- Thema 1: De school als aantrekkelijke en kwaliteitsvolle werkgever om leraren te behouden
- Thema 2: Schoolbesturen: verwachtingen, organisatievormen en ondersteuning
- Thema 3: Klassenraden in het basis- en secundair onderwijs: analyse en versterking
- Thema 4: Leerlingen met oriëntering naar type 9: kenmerken en contextfactoren.

Het voorstel is om elk onderzoek een looptijd te geven van 24 maanden en een budget toe te kennen van 300.000 euro.

De Vlaamse Regering zal na het advies van de Vlor een beslissing nemen over de prioritaire onderzoeksthema's en de budgettaire verdeling.

2 Over het geheel van de themazetting

Ruim opgevatte thema's

De Vlor kan zich vinden in het algemene opzet van de themazetting.

In zijn advies over de vorige themazetting (OBPWO 2022) was de Vlor kritisch, maar nu is de themazetting van een andere aard en sluit die aan bij wat de Vlor verwacht van het opzet van OBPWO-onderzoek:

- Het zijn ruim opgevatte thema's die pertinent zijn en gevoed zijn vanuit praktijkproblemen. Ze laten toe het onderwijsbeleid op (middel)lange termijn te onderbouwen.
- Ook de vragen zijn pertinent en laten voldoende ruimte voor de onderzoekers om vanuit hun eigen paradigma en methodologie voorstellen te doen.

We vinden in de thema's ook voorzetten van de Vlor uit eerdere adviezen met kennisvragen terug.² De Vlor waardeert dan ook dat er rekening gehouden is met zijn input en feedback. Wel was de adviestermijn dit jaar heel kort. De Vlor verkiest een meer grondig adviesproces om zich maximaal te laten voeden door het onderwijsveld. Zo kunnen wij beter bijdragen aan de kwaliteit van de themazetting. De overheid heeft immers de ambitie om met deze onderzoeken impact te hebben op het onderwijsbeleid en er kan dus ook nieuwe regelgeving uit voortvloeien.

Haalbaarheid thema 4

Het vierde thema, namelijk 'Leerlingen met oriëntering naar type 9: kenmerken en contextfactoren' is zeer ruim opgevat. Het lijkt niet haalbaar om dat met het voorziene budget binnen de tijdsspanne van 24 maanden voldoende grondig op te nemen. Kwaliteit moet voorop staan en mag niet in het gedrang komen door een te strak tijdsplan.

¹ Artikel 4 van het [Besluit van de Vlaamse regering van 7 september 1994 tot regeling van de procedure voor de projecten van het onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek](#).

² Vlor, Algemene Raad. [Kennisvragen van het onderwijsveld. Thema's en vragen voor onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek \(OBPWO 2022\)](#), 24 juni 2021. En Vlor, Algemene Raad. [Themazetting voor beleidsgericht onderwijsonderzoek. Advies met thema's en kennisvragen voor de tweede cyclus van SONO](#), 21 februari 2020.

Enkel leerplichtonderwijs

Hoewel de thema's relevant zijn, hebben ze enkel betrekking op het leerplichtonderwijs. De Vlor trekt traditioneel ook de kaart van andere onderwijsniveaus en -vormen, waar ook kennisvragen leven (zie voorstellen in eerdere adviezen).

Nieuwe adviesvraag bij extra thema

Uit de toelichting bij de themazetting door de administratie bleek dat het algemeen budget voor OBPWO 2023 1,5 miljoen euro is. De minister kan op eigen initiatief het resterende budget aanwenden voor de uitvoering van bijkomende onderzoeken.³ De Vlor is vragende partij om dan opnieuw om advies gevraagd te worden om de brede gedragenheid van het thema te garanderen en aansluiting te laten vinden bij wat er leeft in het werkveld.

3 Specifieke opmerkingen bij de thema's

3.1 Thema 1: De school als aantrekkelijke en kwaliteitsvolle werkgever om leraren te behouden

Dit is een zeer pertinent thema. Leraren aantrekken en behouden staat hoog op de beleidsagenda en sluit aan bij de dagelijkse realiteit van scholen die geconfronteerd worden met een structureel lerarentekort. Het is positief dat het onderzoek focust op zowel het gewoon als het buitengewoon basis- en secundair onderwijs.

Verhouding tot Commissie van wijzen

De Vlor ziet dit onderzoek als complementair aan de werkzaamheden van de commissie onder leiding van Dirk Van Damme. Het onderzoek richt zich op het bestaande HR-beleid en de bestaande praktijken in scholen, terwijl de commissie toekomstgerichte aanbevelingen zal opleveren over het beroep van leraar. De Vlor stelt daarom voor om in de situering te verwijzen naar deze commissie in plaats van de aanbevelingen uit die commissie in het onderzoek mee te nemen. De aanbevelingen van de commissie mogen de vraagstelling van het onderzoek niet beïnvloeden.

'Werkgever'

In de titel van dit thema wordt de school als werkgever benoemd. Strikt genomen klopt dat niet. Het schoolbestuur is de werkgever, de school de werkplek. We vragen om in de inleidende tekst het onderscheid te maken tussen het bestuur als werkgever en de directeur die de dagelijkse leiding van de school opneemt.

Kennisvragen

Het thema sluit aan bij het voorstel van de Vlor uit 2021 ('Maatregelen voor behoud van beginnende leraren').⁴ Op basis daarvan willen we volgende twee elementen toevoegen aan de kennisvragen:

- Bij 2A: in welke mate en op welke manier hebben scholen met een hogere retentie aandacht voor de taakbelasting van leraren?
- Bij 2C: wat betekent leiderschap voor de sociaal-professionele relaties en de schoolcultuur?

³ Artikel 4 van het [Besluit van de Vlaamse regering van 7 september 1994 tot regeling van de procedure voor de projecten van het onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek](#).

⁴ Vlor, Algemene Raad. [Kennisvragen van het onderwijsveld. Thema's en vragen voor onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek \(OBPWO 2022\)](#), 24 juni 2021.

De raad vindt het belangrijk om ook te kijken naar motieven van leraren die vertrekken om zo gericht beleid te kunnen inzetten om pijnpunten weg te werken.

Tot slot vraagt de Vlor om in de kennisvragen ook de macrofactoren voldoende mee in de focus te nemen, net zoals de wisselwerking tussen de macro- en mesofactoren. Op die manier sluiten de kennisvragen ook beter aan bij de verwachte resultaten van het onderzoek, waaronder adviezen over veranderbare macrofactoren die kwaliteitsvolle leraren in het onderwijs aantrekken en behouden.

3.2 Thema 2: Schoolbesturen, verwachtingen, organisatievormen en ondersteuning

De Vlor vindt het zeer relevant om naar schoolbesturen te kijken en na te gaan hoe zij beter gestimuleerd en ondersteund kunnen worden in het realiseren van kwaliteitsvol onderwijs. De analyse die als vertrekpunt dient, is pertinent.

Visie op onderwijskwaliteit

De Vlor waardeert dat de inleiding verwijst naar de vrijheid van onderwijs als iets om vanzelfsprekend mee rekening te houden. Toch is de tekst soms beperkend. Scholen kunnen, naast de eindtermen, ook eigen doelen bepalen. Dat de brede visie van een school op haar onderwijskwaliteit verder gaat dan het Referentiekader Onderwijskwaliteit en de eindtermen, willen we graag expliciet bevestigd zien.

De inleidende tekst stelt bovendien dat er van scholen verwacht wordt dat ze ‘onderwijskwaliteit realiseren, zoals in het Referentiekader Onderwijskwaliteit bepaald’. De Vlor vraagt om de decretale verwoording te hanteren: scholen moeten *tegemoet komen aan* de kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader Onderwijskwaliteit (OK kader).⁵ Die woordelijke aanpassing is ook nodig bij de kennisvragen.

‘Schoolleiders’ en ‘schoolbestuur’

De definiëring van ‘schoolbestuur’ vs. ‘schoolleiding’ moet scherper. Er is nood aan inzicht in de relatie tussen beide, maar ook aan een duidelijke definiëring.

Kennisvragen

Bij luik 2 over de ondersteuning van schoolbesturen is het essentieel dat er ook gekeken wordt naar samenwerking tussen schoolbesturen en directeurs. Samenwerking is belangrijk, zo leert het onderzoek van het Rekenhof.⁶ De Vlor stelt daarom voor om volgende vraag toe te voegen:

- Welke instrumenten zijn mogelijk om de interactie en samenwerking tussen actoren te optimaliseren?

3.3 Thema 3: Klassenraden in het gewoon basis- en secundair onderwijs: analyse en versterking

De Vlor steunt het voorstel om de werking van de klassenraden als onderzoeksthema te nemen. Het sluit aan bij het voortdurend streven van schoolteams om dit professioneel en deskundig aan te pakken en de vrees voor juridische procedures. Het sluit ook aan bij een eerdere vraag van de Vlor om onderzoek naar beroepsprocedures (juridisering).⁷

⁵ Artikel 4, §2 van het [Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs](#)

⁶ Rekenhof (2019). [Schoolbesturen in het leerplichtonderwijs](#).

⁷ Zie voetnoot 2

Beleidsrelevantie

De Vlor verwacht dat de aanbevelingen uit het onderzoek ondersteuning bieden voor het verder versterken van het autonoom professioneel handelen van de klassenraad. De raad kan zich niet vinden in de aanname dat de klassenraden een 'black box' zijn. Klassenraden nemen hun rol op binnen het decretale kader, volgens de afspraken die daar gelden, waarbij ze rekening houden met de context.

Verschil basis- en secundair onderwijs

In het secundair onderwijs zijn er verschillende soorten klassenraden, elk met een eigen functie en benaming: toelatingsklassenraad, begeleidende klassenraad en delibererende klassenraad. Daarin verschilt het secundair onderwijs van het basisonderwijs. Dat komt niet aan bod in de inleiding of bij de kennisvragen. Opdat het onderzoek voor beide niveaus voldoende en juiste informatie zou opleveren, is het nodig om dat onderscheid te maken.

Het is niet duidelijk of het onderzoek alle functies van de klassenraden zal meenemen, of dat het enkel gaat over klassenraden waartegen een beroep kan worden ingesteld. De Vlor vraagt om alle functies mee te nemen.

Buitengewoon onderwijs

Het zou een meerwaarde zijn als de werking van de klassenraden in het buitengewoon onderwijs meegenomen kan worden. Ook daar vinden klassenraden met een hoge intensiteit plaats. De organisatie is daar anders.

Ouders

De rol van ouders blijft onderbelicht. Die mag sterker in de scope van het onderzoek komen.

Kennisvragen

Bij de eerste kennisvraag stelt de Vlor voor om ook de tijdsbesteding te onderzoeken.

Bij de tweede kennisvraag stelt de raad volgende herformulering voor, die de specifieke vraag over communicatie van adviezen en beslissingen verruimt: op welke wijze verloopt de communicatie naar ouders en leerlingen (procedure, criteria, beslissingen)?

3.4 Thema 4: leerlingen met oriëntering naar type 9: kenmerken en contextfactoren

Ook dit thema is pertinent. Het is goed dat deze groep in beeld gebracht wordt. Er is een enorme stijging van het aantal leerlingen met een identificatie van autismespectrumstoornis (ASS). Mogelijk is er een verband tussen het creëren van het aanbod en de toenemende zorgvraag.

Onderscheid tussen kleuter- en lager onderwijs

De Vlor vraagt om een onderscheid te maken tussen kleuter- en lager onderwijs, want de stijging van diagnoses/verslagen naar buitengewoon onderwijs is in het kleuteronderwijs vooral naar type 9.

Opvolging en monitoring decreet Leersteun

Het onderzoek kan complementair zijn aan de opvolging en monitoring die voorzien is in het decreet Leersteun. Wel is het goed om die verhouding vooraf duidelijk te maken.

Ruime scope

Zoals hoger vermeld, stelt de raad vast dat dit onderzoek een zeer ruime scope heeft. De onderzoeksvragen naar gewoon en buitengewoon onderwijs, gewone verslagen en gemotiveerde

verslagen, ... zijn complex om in de voorziene tijdsspanne en met het voorziene budget op te nemen.

Kennisvragen

De raad heeft volgende suggesties voor herformulering bij de eerste kennisvraag:

- Het is correcter om de eerste zin 'Wat is de omvang van de groep leerlingen met een oriëntering naar type 9 in het gewoon en buitengewoon onderwijs?' te herformuleren naar 'Wat is de omvang van de groep leerlingen met een (gemotiveerd) verslag type 9 in het gewoon en buitengewoon basisonderwijs?'
- In de regelgeving wordt gesteld dat type 9 bedoeld is voor leerlingen met ASS die niet voldoen aan de criteria voor type 2. We stellen voor om die formulering over te nemen en geen opsplitsing te maken tussen 'normale begaafdheid' en 'verstandelijke beperking'.

Bij deze eerste kennisvraag vindt de raad het ook belangrijk om volgende groep zeker mee te nemen: leerlingen met een (gemotiveerd) verslag maar die op dit moment geen ondersteuning krijgen vanuit het ondersteuningsmodel en wiens (gemotiveerd) verslag niet werd opgeheven door het CLB.

Bij de tweede kennisvraag is het belangrijk om bij de rol van de verschillende actoren ook expliciet te verwijzen naar Welzijn en gezondheidspartners.

Leen Van Heurck
algemeen secretaris

Valentina Cools
ondervoorzitter

Bronnen

[Besluit van de Vlaamse regering van 7 september 1994 tot regeling van de procedure voor de projecten van het onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek.](#)

[Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs. \(2009\)](#)

Rekenhof (2019). [Schoolbesturen in het leerplichtonderwijs.](#)

Vlor, Algemene Raad. [Themazetting voor beleidsgericht onderwijsonderzoek. Advies met thema's en kennisvragen voor de tweede cyclus van SONO](#), 21 februari 2020.

Vlor, Algemene Raad. [Kennisvragen van het onderwijsveld. Thema's en vragen voor onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek \(OBPWO 2022\)](#), 24 juni 2021.